ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ
ЧЕРЕЗ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯPROVIDING EFFICIENT DEVELOPMENT OF THE ECONOMY
OF THE COUNTRY BY MANAGEMENT OF THE POPULATION ACTIVITY SYSTEM

У статті розглянуто динаміку економічного розвитку країни, проаналізовано зміну тенденції рівня зайнятості та рівня безробіття в країні. Визначені ключові проблеми системи зайнятості населення та охарактеризовані результати проведених реформ у системі управління зайнятістю населення, їх вплив на зміну показників розвитку економіки країни. Досліджено думки провідних учених із питання управління зайнятістю населення. Обґрунтовано роль держави у вирішенні проблеми регулювання зайнятості. Виявлені основні причини низького рівня зайнятості та високого рівня безробіття населення. Розглянуто та виявлено залежність між зайнятістю населення та забезпеченням на цій основі ефективного розвитку економіки. Вказано на нагальну потребу створення нових робочих місць. На підставі проведеного аналізу визначені ключові проблеми системи регулювання зайнятості та можливі шляхи їх вирішення для подальшого економічного зростання.

Ключові слова: зайнятість населення, безробіття, управління зайнятістю, добробут населення, зміна обсягу ВВП.

В статті рассмотрена динамика экономического развития страны, проанализи-

рованы изменения тенденции уровня занятости и уровня безработицы в стране. Определены ключевые проблемы системы занятости населения и охарактеризованы результаты проведенных реформ в системе управления занятостью населения, их влияние на изменение показателей развития экономики страны. Исследованы мнения ведущих ученых по вопросу управления занятостью населения. Обоснована роль государства в решении проблемы регулирования занятости. Выявлены основные причины низкого уровня занятости и высокого уровня безработицы населения. Рассмотрена и выявлена зависимость между занятостью населения и обеспечением на этой основе эффективного развития экономики. Указано на насущную необходимость создания новых рабочих мест. На основании проведенного анализа определены ключевые проблемы системы регулирования занятости и возможные пути их решения для дальнейшего экономического роста.

Ключевые слова: занятость населения, безработица, управление занятостью, благосостояние населения, изменение объема ВВП.

УДК: 331.5

<https://doi.org/10.32843/infrastruct35-8>

Гончаренко Н.Г.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
та військового господарства
Національна академія
Національної гвардії України

This study discusses the problems of reducing employment and their impact on the decline in economic indicators in the country and the increase in the number of unemployed. It is noted that the employment policy should be aimed at increasing labor productivity as the main factor in the growth of the country's economy. The key problems of the employment system are identified and the results of the reforms in the employment management system, their impact on changing indicators of the country's economy are described. In particular, the dynamics of GDP, the unemployment rate, and the number of economically active population are analyzed. The opinions of leading scientists on the issue of managing employment are studied. In their research, scientists have repeatedly noted and proposed to make fundamental changes in the field of employment management, which will be aimed at solving this problem based on modern world practice. The role of the state in solving the problem of regulation of employment is substantiated. The problem of employment management should become a key in the long-term plans for the development of the country's economy. The main causes of low employment and high unemployment are identified. It was the decline in economic development indicators that caused the sharp reduction in the number of jobs and an increase in unemployment. The relationship between employment and the provision on this basis of the effective development of the economy is indicated and revealed. As a result, we found that there is a close, direct relationship between these indicators, and if the number of employed people increases, we can hope for a very sharp increase in economic indicators in the country. The urgent need to create new jobs is indicated. It is the creation of additional jobs that will testify to the stabilization and growth of the country's economy. Due to the fact that integration processes are taking place in the economy today, it is necessary to take measures so that the active part of the population works for the good of the country. Therefore, it is necessary to ensure not only an increase in the quantitative change in employment, but also to find incentives for the interest of workers. Based on the analysis, the key problems of the employment management system and possible solutions to further economic growth are identified.

Key words: employment, unemployment, employment management, welfare of the population, change in the volume of GDP.

Постановка проблеми. Економічний розвиток країни значною мірою залежить від управління наявними ресурсами (зокрема трудовими), які беруть активну участь у процесі виробництва та створенні валового внутрішнього продукту. За умов сьогодення саме питання ефективності використання трудових ресурсів є одним із стратегічних напрямів розвитку та забезпечення на цій основі високих економічних показників. Ключова роль у вирішенні цих питань, на наш погляд, залежить від управління системою зайнятості, яка повинна базуватися на сучасних тенденціях та запитах як роботодавців, так і працівників, мати відповідну методичну та практичну базу можли-

востей перекваліфікації працівників тощо. До того ж, якщо розглядати зайнятість і як результат економічної ефективності використання праці, то слід відмітити, що вона стимулює та забезпечує відтворення робочої сили, отже, одночасно може бути і фактором підвищення рівня продуктивності праці.

До того ж, слід відмітити, що є низка внутрішніх та зовнішніх чинників, які впливають на рівень зайнятості населення. Сьогодні зросла кількість осіб, які намагаються знайти роботу за межами країни, що може привести до зниження рівня зайнятості, але одночасно це приведе і до дефіциту найбільш кваліфікованих спеціалістів, що буде мати негативні наслідки для стабілізації економіки. Тож,

як бачимо, проблем дуже багато, а вирішувати ці питання, на наш погляд, необхідно через плідну співпрацю господарюючих суб'єктів та державних органів управління. Сьогодні на державному рівні проводиться низка заходів, які спрямовані саме на врегулювання питань зайнятості населення та забезпечення захисту працюючого населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В економічній літературі досить широко висвітлені питання, пов'язані з рівнем зайнятості, безробіттям та підвищенням економічного зростання. Учені у своїх дослідженнях намагаються проаналізувати та визначити ключові проблеми сфери зайнятості населення та пропонують різні варіанти вирішення проблемних питань.

Так, О.І. Мельник звертає увагу на сучасні проблеми ринку праці та тенденцію у сфері зайнятості населення та відзначає, що «сучасний стан ринку праці в Україні характеризується переважно негативними тенденціями: скорочується чисельність зайнятих осіб, триває процес закриття підприємств, зокрема через звуження сфери підприємницької діяльності, прогресує міграція найбільш активної частини населення за кордон, значно збільшується рівень внутрішньої, в тому числі вимушеної, міграції населення. У країні спостерігається погіршення економічної ситуації, загострення фінансової кризи, скорочення доходів та видатків державного бюджету, загострення соціальної нерівності, дискредитація права» [1].

Л.Г. Федунчик, проводячи аналіз ринку праці, вказує, що «сучасний ринок праці характеризується такими негативними тенденціями: зниженням рівня зайнятості, зростанням кількості безробітних, професійно-кваліфікаційним дисбалансом та неоднорідністю кон'юнктури на ринку праці, постійно зростаючою кількістю переселенців та складнощами у їх працевлаштуванні відповідно до досвіду роботи чи освіти» [2, с. 34].

Низка авторів зосереджують свою увагу на взаємозв'язку ринку робочої сили та інших ринків та вказують, що вирішення питання зайнятості буде сприяти саме стимулюванню економічного зростання. Так, Н.І. Єсінова та А.Р. Сахнюк відмічають, що «у сучасних умовах розвитку економіки особливої актуальності набувають проблеми ефективної зайнятості населення України, реформації ринку робочої сили й запобігання масовому безробіттю. Ринок праці посідає центральне місце серед інших ринків. Він перебуває під впливом багатьох факторів, більшість яких залежить від товарного ринку» [3, с. 182]. Б. Косович та В. Дмитрук вказують, що «основною умовою забезпечення конкурентоспроможності національного ринку праці в ХХІ ст. є формування робочої сили, яка володіє високою продуктивністю праці. В умовах глобалізації національний економічний інтерес має відбивати піраміду суспільних потреб, ставлення нації до економіки як засобу розвитку, самозбере-

ження і безпеки нації. Кожна держава зобов'язана турбуватися про те, щоб її громадяни набували знань і навичок, необхідних не лише для виживання, але й для підвищення рівня свого життя» [4, с. 382]. О. Кондрацька відмічає, що «попит на працю формується під впливом потужних макроекономічних факторів, які впливають на економіку загалом та ринок праці зокрема. Своєю чергою макроекономічна ситуація в країні залежить від фази економічного циклу, розроблення та впровадження фінансової, структурної, інвестиційно-інноваційної політики, що є визначальними чинниками формування потреби у працівниках на рівні національної економіки. Спад обсягів виробництва та інвестиційної активності, зниження трудових доходів та недосконалість макросекторальної структури економіки негативно впливають на попит на ринок праці. Водночас стимулювання позитивної динаміки згаданих факторів – дієвий шлях поліпшення ситуації на ринку праці в контексті формування попиту на працю» [5, с. 67].

На значну роль у вирішенні питання економічного росту та впливу на нього зайнятості населення вказує М.Я. Хомяк. У своєму дослідженні він відмічає, що «безробіття та зайнятість населення є одними з найважливіших соціально-економічних проблем світу та України зокрема. Зайнятість населення – найбільш узагальнена характеристика економіки. Вона відбиває досягнутий рівень економічного розвитку, внесок живої праці в досягнення виробництва. Зайнятість об'єднує виробництво й споживання, а її структура визначає характер їхніх взаємозв'язків. Соціальна сутність зайнятості відображає потребу людини в самовираженні, а також задоволення матеріальних потреб через доходи, які особа отримує за свою працю. Надмірне безробіття має негативний вплив як на економіку країни, так і на суспільство загалом. Саме тому вивчення цього питання нині є надзвичайно актуальним» [6, с. 141].

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у виявленні залежності між економічним зростанням в країні та управлінням системою зайнятості населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна тенденція розвитку економіки країни потребує низки кардинальних змін, які будуть спрямовані на вирішення стратегічних питань її розвитку та вдосконалення системи управління зайнятістю населення. Ситуація, яка склалася у сфері зайнятості, не відповідає міжнародній практиці, а побудована головним чином на вирішенні питання зменшення рівня безробіття в країні. Все це потребує глибокого всебічного аналізу проблеми зайнятості та розроблення дієвих механізмів, що будуть забезпечувати потребу у висококваліфікованих спеціалістах та гарантувати розвиток економіки країни загалом.

Слід також відмітити, що постійно необхідно турбуватися і про якісні зміни у сфері управління зайнятістю. Зокрема, значну увагу необхідно при-

діляти питанням, які будуть спрямовані на підвищення стимулювання зайнятих працівників та формування сучасних механізмів оплати праці. Це зможе призупинити плінність кадрів, що приведе до скорочення числа працівників, які звільняються саме через низький рівень оплати праці [7].

Як показують дані державної служби статистики України (в розділі «міжнародні порівняння»), за останні роки спостерігається тенденція до зниження обсягів ВВП та зростання безробіття. Так ВВП (за паритетом купівельної спроможності (ПКС) 2010 року) в 2016 році порівняно з 2010 роком зменшився на 8,8%, рівень безробіття (відсотків до економічно активного населення; у середньому за рік) у 2016 році становив 9,3%, тоді як у 2010 році він становив 8,1%, тобто збільшився на 1,2 відсоткових пункти. У розділі «ринок праці» наведені дані про економічну активність населення та середньооблікову кількість штатних працівників за видами економічної діяльності також мають негативну тенденцію. Так, у 2016 році порівняно з 2010 роком кількість економічно активного населення (у віці від 15 до 70 років) зменшилася на 4096,5 тис. осіб, або на 18,6%, а середньооблікова кількість штатних працівників за видами економічної діяльності за цей же період зменшилася на 26,9% [8]. Наведена тенденція вкрай негативно позначається на перспективі подальшої стабілізації та розвитку економічних процесів, а ситуація, що склалася у сфері зайнятості, буде надалі лише поглиблюватися.

Для можливості подолання диспропорцій на ринку праці та створення нових робочих місць необхідно провести кардинальні заходи, які будуть спрямовані на вирішення питань сфери зайнятості населення. До того ж, як відмічає О.В. Уніга, «державна політика зайнятості в Україні вже тривалий час потребує реформування. Серед проблем на ринку праці складною залишалася структура зайнятості та її ефективність, що безпосередньо була пов'язана з ситуацією у різних секторах економіки, нелегальною трудовою міграцією та тіньовою зайнятістю» [9, с. 45].

Протягом останніх років урядом України було прийнято низку заходів щодо стабілізації економіки та вирішення проблеми зайнятості населення, зокрема: була здійснена пенсійна реформа, метою якої було подолання диспропорцій, які виникли між зайнятим населенням та особами пенсійного віку; було підвищено розмір мінімальної заробітної плати. Але, як показують дані державної служби статистики, рівень зайнятості населення за статтю та місцем проживання у віці від 15 до 70 років становив лише 56,1% до кількості всього населення [8], тоді як у 2010 році він становив 58,5% [10]. Одночасно слід відмітити і досить низькі показники рівня заробітної плати, так, у 2016 році середньомісячна оплата праці становила 202,8 дол., що більше порівняно з попереднім роком на 5,6%, але менше на 28,1% порівняно з 2010 роком [8].

Однак слід зазначити, що саме в 2016 році спостерігається стабілізація економіки в країні, так, темп приросту ВВП (відсотків до попереднього року, за ПКС 2010 року) за цей період становив 2,4%. У 2017 році спостерігається уже поступовий ріст економіки в країні, і, як свідчать дані, темп приросту ВВП (відсотків до попереднього року, за ПКС 2010 року) в 2017 році становив вже 2,5% [8]. Як бачимо, ці зміни зовсім незначні, але ж мають позитивну тенденцію до зростання.

Для дослідження взаємозв'язку між економічним зростанням та рівнем зайнятості населення нами було проведено кореляційно-регресійний аналіз у динаміці з 2012 р. по 2016 р. Як результативний показник було вибрано валовий внутрішній продукт (млрд. дол. США, за паритетом купівельної спроможності (ПКС) 2010 року), а як факторний – чисельність зайнятого населення за видами економічної діяльності, тис. осіб [8]. У результаті проведених розрахунків було отримано таке рівняння зв'язку: $Y_x = 207,9 + 0,0285x$. Як бачимо з наведеного рівняння, між наведеними показниками є пряма залежність, і за зростання чисельності зайнятого населення на 1 тис. осіб валовий внутрішній продукт зростає на 0,0285 млрд. дол. США. Коефіцієнт кореляції (r) становив 0,986, що свідчить про досить тісний зв'язок між вказаними показниками.

Тож, як показали розрахунки, дійсно між економічним зростанням та рівнем зайнятості є прямий зв'язок, а за збільшення кількості робочих місць та підвищення зайнятості населення можна сподіватися і на можливість подальшого економічного зростання. Вирішення проблеми зайнятості населення необхідно розглядати насамперед як ключовий фактор міцної держави, а тому її роль в цьому питанні є вирішальною.

На думку О.М. Коваль, «сьогодні більшість країн світу усвідомлює, що політику зайнятості необхідно проводити в межах загальної економічної політики, де зайнятість – одна з головних економічних цілей держави. Основним інструментом вирішення проблеми безробіття є не тільки політика регулювання ринку праці та зайнятості населення, а й розвиток економіки і здійснення економічних реформ» [11, с. 3].

До того ж проблеми, які виникли у сфері зайнятості, а саме зростання рівня безробіття та зменшення кількості зайнятого населення, стали наслідками загального економічного спаду [12, с. 36; 13, с. 42].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, аналізуючи отримані дані, слід зазначити, що однією з причин спаду економіки є низький рівень зайнятості населення та зростання безробіття в країні. Для вирішення питання економічного зростання необхідно створити додаткові робочі місця, підвищити стимули до праці, а головне – зменшити безробіття в країні. Ці питання повинні стати ключовими в системі управління політикою зайнятості.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Мельник І.О., Берднікова О.В. Сучасні тенденції формування ринку праці і зайнятості населення України. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua> (дата звернення: 10.02.2019).
2. Федунчик Л.Г. Ринок праці в Україні: проблеми та напрями їх вирішення. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2016. № 2. С. 31–34.
3. Єсінова Н.І., Сахнюк А.Р. Зайнятість на ринку праці: реалії та прогнози. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2014. Вип. 2. С. 181–189.
4. Косович Б., Дмитрук В. Ринок праці в умовах глобалізації. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2014. Випуск 51. С. 376–383.
5. Кондрацька О. Аналіз макроекономічних факторів формування попиту на працю. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2010. Вип. 15. С. 64–68.
6. Хом'як М.Я. Аналіз сучасного стану зайнятості та безробіття в Україні. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2015. Вип. 4. С. 141–146.
7. Гончаренко Н.Г. Реформування системи оплати праці в агропромисловому комплексі. *Агроінком*. 2000. № 1. С. 44–46.
8. Статистичний щорічник України за 2017 рік. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 03.07.2019).
9. Уніга О.В. Державна політика зайнятості населення України в період економічної кризи. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. Вип. 2(4), ч. 2. С. 44–48.
10. Статистичний щорічник України за 2010 рік. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 03.07.2019).
11. Коваль О.М. Державне регулювання зайнятості населення в великих містах України : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. наук з держ. упр. : 25.00.04. Київ, 2002. 24 с.
12. Гончаренко Н.Г. Аналіз ринку праці та проблеми зайнятості населення України. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 25. с. 35–38.
13. Гончаренко Н.Г. Аналіз динаміки зайнятості населення України. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва (серія «Економічні науки»)*. 2016. № 2. С. 41–47.

REFERENCES:

1. Melnik I. O., Bernikova O. V. (2018) Suchasni tendenciji formuvannja rynku praci i zajnjatosti naselennja Ukrajinj [Contemporary trends in the formation of the labor market and employment of Ukraine's population]. *Efektivna ekonomika* (electronic journal), vol. 1. Avail-

able at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (accessed 10 February 2019).

2. Fedunchyk L. G. (2016) Rynok praci v Ukrajinі: problemy ta naprjamy jikh vyrishennja [The labor market in Ukraine: problems and their solution]. *Rynok praci ta zajnjatistj naselennja*, no. 2, pp. 31–34.
3. Yesinova N., Sahniuk A. (2014) Zajnjatistj na rynku praci: realiji ta proghnozy [Employment in the labor market: realities and forecasts]. *Ekonomichna strateghija i perspektvyv rozvytku sfery torghivli ta poslugh*, vol. 2, pp. 181–189.
4. Kosovych B., Dmytruk V. (2014) Rynok praci v umovakh ghlobalizaciji [The labor market in the context of globalization]. *Visnyk Ljvivskogho universytetu. Serija ekonomichna*, vol. 51, pp. 376–383.
5. Kondratska O. (2010) Analiz makroekonomichnykh faktoriv formuvannja popytu na pracju [Analysis of Macroeconomic Factors of Labor Demand Formation]. *Reghionaljni aspekty rozvytku produktyvnykh syl Ukrajinjy*, vol. 15, pp. 64–68.
6. Khomyak M. Ya. (2015) Analiz suchasnogho stanu zajnjatosti ta bezrobittja v Ukrajinі [Analysis of current employment and unemployment in Ukraine]. *Aktualjni problemy filosofiji ta sociologhiji*, vol. 4, pp. 141–146.
7. Goncharenko N. G. (2000) Reformuvannja systemy oplaty praci v aghropromyslovomu kompleksi [Reform of the wage system in the agro-industrial complex]. *Aghroinkom*, vol. 1, pp. 44–46.
8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2017) Statystychnyj shhorichnyk Ukrajinjy za 2017 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2017], Kyiv. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 03 July 2019).
9. Uniga O. (2015) Derzhavna polityka zajnjatosti naselennja Ukrajinjy v period ekonomichnoji kryzy [State employment politics of in Ukraine during the economic crisis]. *Naukovyj visnyk Mukachivskogho derzhavnogho universytetu*, vol. 2(4), pp. 44–48.
10. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2010) Statystychnyj shhorichnyk Ukrajinjy za 2010 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2010], Kyiv. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 03 July 2019).
11. Koval O. M. (2002) Derzhavne rehuljuvannja zajnjatosti naselennja v krupnykh mistakh Ukrajinjy [State regulation of employment in large cities of Ukraine] (PhD Thesis), Kyiv.
12. Goncharenko N. G. (2018) Analiz rynku praci ta problemy zajnjatosti naselennja Ukrajinjy [Analysis of the labor market and problems of employment of the population of Ukraine's]. *Prychornomorsjki ekonomichni studiji*, no. 25(4), pp. 35–38.
13. Goncharenko N. G. (2016) Analiz dynamiky zajnjatosti naselennja Ukrajinjy [The analysis of the population's employment dynamics.]. *Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchajeva. Serija «Ekonomichni nauky»*, no. 2, pp. 41–47.

**PROVIDING EFFICIENT DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF THE COUNTRY
BY MANAGEMENT OF THE POPULATION ACTIVITY SYSTEM**

The purpose of the article. Given the fact that today Ukraine is integrating into the global economic space, this imposes the fulfillment of a number of conditions that will allow it to take a certain place in the global economy. For this, first of all, it is necessary to carry out a series of reforms that will be aimed specifically at the possibility of stabilizing the economy and guarantee its further growth. One of the priorities of the country's economic growth is the settlement of employment issues, the creation of new jobs and guaranteeing social security for the working population. The main emphasis in managing the sphere of employment should be aimed at increasing labor productivity and, accordingly, increasing economic indicators on this basis.

Methodology. The study is based on a deep analysis of the problem of employment in its close connection with the development of the country's economy.

Results. The article discusses the dynamics of the country's economic development, analyzes the changes in the trends in the level of employment and unemployment in the country. Attention is drawn to the level of labor migration and possible problems that may arise in the field of employment and the provision of skilled workers with their own economies. Due to the fact that in recent years the country has taken measures to regulate employment and increase the social protection of workers, the current key problems of the employment system of the population are identified which. The results of the reforms in the employment management system, their impact on changing indicators of the development of the country's economy are characterized. However, despite the large-scale actions, it should be noted that due to the high level of inflation in the country there is a very low level of wages, which leads to the migration of the working population.

Today, the problem of employment, raising social standards and future economic development is the focus of attention, in connection with which we analyzed the views of leading scientists on the issue of managing employment and identified key problems that affect the future prospects of economic growth and which need to be addressed first turn. In this regard, I would like to note that the state plays the main role in resolving all issues. Accordingly, the study substantiates the role of the state in solving the problem of regulation of employment. The main causes of low employment and high unemployment are identified.

The relationship between employment and GDP clearly defines their close and direct relationship. Correlation analysis data confirm this dependence. As a result of the behavioral analysis, it was found that when the number of employees changes, the volume of GDP will increase.

At the same time, it should be noted that the employment management system in the country works as usual and is mainly aimed at reducing unemployment. Given the dynamic processes in the economy, it is necessary to move from quantitative changes to the quality of this problem. This requires the creation of the necessary regulatory framework, and most importantly, defines new requirements for the employment management system.

Practical implications. Based on the analysis, the key problems of the employment regulation system and possible solutions are identified.

Value/originality. Taking into account the importance of this problem for the country's economy, the analysis makes it possible to identify negative current problems, and the developed proposals should serve as a guide in the future for the development of measures for managing the population's employment system that will help stabilize and develop the economy.